

Uitwerkingsnotitie Informele Inzet

Mantelzorg en vrijwilligerswerk

Gemeente Veldhoven

Vastgesteld door college van Burgemeester en Wethouders

11 maart 2014

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
1 Inleiding	4
1.1 Op weg naar de lokale participatiesamenleving	4
1.2 Informele inzet in Veldhoven	4
1.3 Landelijk: informele zorg versterken, verlichten en verbinden	6
2 Doelstellingen	7
3 Samenspraak-methode	9
3.1 Beleidsthema's	10
3.2 Continue proces bij uitvoering en monitoring	10
4 Aanpak	11
4.1 Activiteiten	11
4.2 Anders organiseren	17
4.3 Planning en financieel overzicht (incl. verantwoording)	18
Bijlage 1 Thema's voor informele inzet	21

Samenvatting

Bedoeling van de Veldhovense ambitie op het terrein van maatschappelijke participatie is de verzorgingsstaat om te buigen naar de participatiesamenleving, waar op elkaar betrokken zijn en elkaar helpen weer vanzelfsprekend wordt. Het naar elkaar omzien is door de jaren heen verloren gegaan. Daarnaast speelt mee dat de verzorgingsstaat onbetaalbaar lijkt te worden. Deze uitwerkingsnotitie gaat over informele inzet –mantelzorg én vrijwilligerswerk- omdat de rol en betekenis hiervan alleen maar toeneemt in het kantelen en transformeren naar de lokale participatiesamenleving.

Doelstellingen (wat?)

De veranderopgave is groot en kost tijd. Daarom moeten we focus aanbrengen binnen het brede terrein van informele inzet. Lokaal gaan we de komende jaren inzetten op:

- 1 De kwantiteit van informele inzet (meer inwoners meer maatschappelijk actief)
- 2 De kwaliteit van mantelzorg en informele zorg (verminderen en voorkomen overbelasting)

Thema's via samenspraak-methode

Deze notitie is tot stand gekomen met de samenspraak-methodiek waaraan diverse organisaties hebben deelgenomen. Dit heeft een aantal thema's opgeleverd voor informele inzet:

- 1 Aandacht voor en bewustwording over betekenis participatiesamenleving
- 2 Erkenning en waardering voor informele inzet
- 3 Begrenzen van informele inzet
- 4 Voorkomen van overbelaste mantelzorgers en vrijwilligers
- 5 Scholing en deskundigheidsbevordering voor inwoners die zich informeel inzetten
- 6 Ondersteuning van besturen van lokale vrijwilligersorganisaties

Thema 1 draagt bij aan doelstelling 1, de thema's 2 t/m 5 dragen bij aan doelstelling 2, en thema 6 hangt samen met beide doelstellingen.

Aanpak (hoe?)

De volgende activiteiten gaan we uitvoeren:

- 1 Doorgaan met De Kanteling
- 2 Continueren maatschappelijke stages?
- 3 Ruimte voor vrijwilligerswerk en mantelzorg. Is er een rol voor het bedrijfsleven?
- 4 Jaarlijks organiseren van het landelijke NL Doet in Veldhoven
- 5 Continueren van diverse collectieve verzekeringen zodat vrijwilligers en mantelzorgers automatisch verzekerd zijn
- 6 Behouden lokale subsidieregeling onkostenvergoeding zorgvrijwilligers
- 7 Erkennen van eerder verworven competenties
- 8 Aanbieden van een gevarieerd aanbod van cursussen voor alle vrijwilligers en mantelzorgers die zich in Veldhoven informeel inzetten
- 9 Behouden lokale subsidieregeling voor jubilea vrijwilligersorganisaties
- 10 Maken van een 'menukaart' die kan worden aangeboden aan alle Veldhovense sport-, jeugd- en culturele verenigingen
- 11 Mantelzorgers en vrijwilligers kennen de mogelijkheden van digitale ondersteuningsmogelijkheden Zorgsite, Zorgvoorelkaar en Buurtsite
- 12 Jaarlijks organiseren van het evenement Beursvloer
- 13 Vrijwilligersorganisaties worden gestimuleerd om verbindingen te leggen met maatschappelijke partners in de buurt, en gericht te zijn op (bestuurlijke) samenwerking en het delen van kennis en kunde

De volgende activiteiten kunnen (mogelijk) anders georganiseerd worden:

- 14 Compensatie schade gebruik eigen motorvoertuigen
- 15 Vrijwilligersavonden, vrijwilligersprijs en mantelzorgweek

De activiteiten 1 t/m 6 en 14 dragen bij aan doelstelling 1, de activiteiten 7 t/m 10 en 15 aan doelstelling 2. De activiteiten 11, 12 en 13 dragen bij aan beide doelstellingen.

1 Inleiding

1.1 Op weg naar de lokale participatiesamenleving

Op 27 september 2011 heeft de gemeenteraad de kadernota Maatschappelijke Participatie 2012-2015 vastgesteld. De ambitie van deze nota is 'Iedereen telt mee, iedereen doet mee en iedereen draagt bij':

De Nederlandse samenleving zal zich de komende jaren omvormen tot een participatiesamenleving. Gemeenschapsvorming is de basis om de energie aan te kunnen spreken die aanwezig is in de Veldhovense wijken en buurten, bij Veldhovense inwoners. De inspanningen van alle betrokkenen –inwoners, verenigingen, organisaties en gemeente- moeten gericht zijn op het versterken van de kracht van mensen, op zo'n manier dat zij regie kunnen nemen over hun leven en anderen daarbij kunnen helpen.

Bedoeling van deze ambitie is de verzorgingsstaat om te buigen naar de participatiesamenleving, waar op elkaar betrokken zijn en elkaar helpen weer vanzelfsprekend wordt. Het naar elkaar omzien is door de jaren heen verloren gegaan. Daarnaast speelt mee dat de verzorgingsstaat onbetaalbaar lijkt te worden.

Volgens de kadernota zou mantelzorg/informele zorg en vrijwilligerswerk in aparte notities uitgewerkt worden. In deze notitie over informele inzet komen beide beleidsterreinen samen, omdat de rol en betekenis hiervan alleen maar toeneemt in het kantelen (technische verandering van het systeem door de invoering van meerdere decentralisaties op het sociaal domein) en transformeren (culturele omslag in denken en doen) naar de lokale participatiesamenleving.

1.2 Informele inzet in Veldhoven

In de participatiesamenleving zullen inwoners meer zelf moeten doen en organiseren. Daarom wordt er veel waarde gehecht aan de maatschappelijke participatie van inwoners -ook wel informele inzet genoemd- waarvan mantelzorg, vrijwilligerswerk/verenigingsleven de bekendste vormen zijn.

Mantelzorg

Mantelzorg is de zorg die gegeven wordt in het eigen gezin, familie- of vriendenkring aan iemand die ondersteuning nodig heeft vanwege een chronische ziekte of beperking. Een groot deel van alle zorg wordt op deze vanzelfsprekende, wederkerige basis gegeven. Mantelzorg is daarmee het fundament onder ons zorgstelsel¹.

Vrijwilligerswerk

Vrijwilligers vormen het cement van onze samenleving. Officieel is vrijwilligerswerk werk dat in enig georganiseerd verband, onverplicht en onbetaald wordt verricht voor anderen of de samenleving. In de praktijk is deze definitie niet houdbaar. Vrijwilligers krijgen soms

---

¹ GGD Brabant-Zuidoost, Gezondheidsmonitor 2012-2013, Participatie, Factsheet nummer 4, januari 2014.

vergoedingen en vrijwilligerswerk mag je tegenwoordig best alleen maar doen omdat het leuk is. Veel mensen spreken dan ook liever van vrijwillige inzet dan vrijwilligerswerk².

Verenigingsleven

Deelname van mensen aan het openbare en georganiseerde sociale leven is zowel voor de maatschappij als geheel, als voor het individu zinvol. Verenigingen en vrijwilligerswerk maken deel uit van het maatschappelijke middenveld. Het maatschappelijke middenveld is de intermediair tussen overheid, markt en burgers van waaruit publieke sociale taken worden uitgevoerd³.

Hoe actief is Veldhoven?

In 2012 verrichtte 19% van de inwoners mantelzorg, gemiddeld 11 uur per week, en deed 33% vrijwilligerswerk, gemiddeld 4,5 uur per week. Maatschappelijke participatie via mantelzorg en vrijwilligerswerk is gestegen in Veldhoven. Zo gaf 16% van de inwoners mantelzorg in 2008. Vrijwilligerswerk in 2012 is vergelijkbaar met 2010, maar hoger dan in 2006 en 2008.⁴

Een andere conclusie die getrokken kan worden is dat in Veldhoven meer aan mantelzorg en vrijwilligerswerk wordt gedaan; in de regio geeft 14% mantelzorg en doet 28% aan vrijwilligerswerk⁵.

Verder is bekend van mantelzorg⁶:

- Mantelzorg geven begint bij 40 jaar
- Mantelzorgen heeft voor veel inwoners een structureel karakter
- Eén op de zeven mantelzorgers geeft aan zwaar belast te zijn
- Groot deel (60%) van de mantelzorgers weet gewenste steun niet te vinden

En van vrijwilligerswerk/verenigingsleven weten we⁷:

- Vrijwillige inzet bij sportverenigingen is populair
- Vrijwilligerswerk is een belangrijke daginvulling na pensioen
- Voor kwetsbare groepen (verminderde gezondheid en/of regie) is vrijwilligerswerk moeilijk
- Vrijwilligers voelen zich beter en zijn minder vaak eenzaam

---

² GGD Brabant-Zuidoost, Gezondheidsmonitor 2012-2013, Participatie, Factsheet nummer 4, januari 2014.

³ Idem voetnoot 2.

⁴ Gemeente Veldhoven, Bewonersenquête 2012.

⁵ Idem voetnoot 2.

⁶ Idem voetnoot 2.

⁷ Idem voetnoot 2.

- Ruim de helft van de inwoners is lid van een club of vereniging
- Onvoldoende geld belemmert lidmaatschap van het verenigingsleven

1.3 Landelijk: informele zorg versterken, verlichten en verbinden

Staatsecretaris Van Rijn van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport verwoordt zijn beleid over mantelzorg en vrijwilligerswerk als volgt:

‘De hervorming van de langdurige zorg heeft mede als doel om mensen langer in hun eigen omgeving te kunnen laten blijven wonen. De daartoe noodzakelijke andere organisatie van zorg en ondersteuning, brengt mee dat de rol van mantelzorgers en vrijwilligers bij de ondersteuning van mensen in hun eigen omgeving groter wordt. De kern van mijn beleid is dat ik de informele zorg wil versterken, verlichten en verbinden. Het doel van de maatregelen is om mantelzorgers en vrijwilligers beter te ondersteunen bij hun waardevolle werk en hun positie in de zorg en ondersteuning te verstevigen’.⁸

Van Rijn hanteert hierbij een Agenda Informele Zorg en Ondersteuning voor de Toekomst⁹:

Thema’s Agenda Informele Zorg en Ondersteuning voor de Toekomst:

- Samenspel formele en informele zorg en ondersteuning verbeteren
- Deskundigheidsbevordering vrijwilligers/ professionals/ mantelzorgers
- Goed toerusten (ondersteuning) van mantelzorger en vrijwilliger
- Vrijwilligerswerk nieuwe stijl
- Balans tussen werk, zorg en ondersteuning en vrije tijd
- Het in kaart brengen en versterken van sociale netwerken
- Respijtzorg
- Het afstemmen van wet- en regelgeving op informele zorg
- Het verspreiden van kennis over vrijwilligers(werk) bij professionals, beleidsmakers en bestuurders
- Het erkennen en herkennen van de mantelzorger en de zorgvrijwilliger

Deze agenda bestaat uit een aantal thema’s en is dynamisch. Met dit laatste geeft de staatssecretaris aan dat hij in de loop van de tijd samen met het veld zal bekijken of bijstelling van de huidige thema’s en/of aanvulling met nieuwe thema’s van de agenda nodig is.

---

⁸ Beleidsbrief ‘Versterken, verlichten en verbinden’ 20 juli 2013, TK 2012–2013, 30 169, nummer 28.

⁹ Brief staatssecretaris VWS aan Tweede Kamer, Voortgang ‘Versterken, verlichten en verbinden’ 5 november 2013, kenmerk 161840-112029-DMO.

2 Doelstellingen

In de verzorgingsstaat had de gemeente veel verantwoordelijkheid om mensen te ondersteunen bij zelfstandig wonen en leven. In de lokale participatiesamenleving heeft de gemeente Veldhoven een stap terug gedaan, en zijn inwoners, het maatschappelijke middenveld en het bedrijfsleven aan zet. Hierbij is de rol van de gemeente veel meer regisserend en faciliterend, en te zorgen voor goede ondersteuning voor heel kwetsbare inwoners. Deze kanteling en transformatie gaat dus iedereen aan en is niet in een paar jaar doorgevoerd.

Welke maatschappelijke effecten willen we bereiken (wat)?

De veranderopgave is groot en kost tijd. Daarom moeten we focus aanbrengen binnen het brede terrein van informele inzet. Lokaal gaan we de komende jaren inzetten op enerzijds de kwantiteit van informele inzet (aantal inwoners en gemiddeld aantal uren per week), anderzijds op de kwaliteit van mantelzorg en informele zorg (verminderen en voorkomen overbelasting). Om onze doelstellingen zo SMART-mogelijk te formuleren, kiezen we voor het jaar 2016. De transities op het sociaal domein worden voorsnog ingevoerd per 2015, maar de transformatie-effecten zullen pas later –voor het eerst in 2016- merkbaar zijn.

Doelstelling 1, kwantiteit: Behouden en versterken van het huidige niveau aan informele inzet

Vergeleken met de regio Zuidoost-Brabant wordt in Veldhoven meer aan mantelzorg en vrijwilligerswerk gedaan. In Veldhoven geeft 19% van de inwoners mantelzorg, gemiddeld 11 uur per week. Vrijwilligerswerk wordt door 33% van de inwoners gedaan, gemiddeld 4,5 uur per week (zie ook paragraaf 1.2). Concreet willen we het volgende bereiken:

Indicator 1: In 2016 geeft 21% van de Veldhovense inwoners mantelzorg, gemiddeld 13 uur per week.

Indicator 2: In 2016 doet 35% van de Veldhovense inwoners vrijwilligerswerk, gemiddeld 5,5 uur per week.

Doelstelling 2, kwaliteit: Meer aandacht voor mantelzorg en informele zorg

Doordat de langdurige zorg in Nederland wordt hervormd, zullen meer mensen langer zelfstandig thuis blijven wonen. De druk op het geven van mantelzorg zal hierdoor toenemen. Deze vorm van informele inzet is vaak langdurig en intensief waardoor de kans op overbelasting groot is. In de regio ervaart één op de zeven inwoners mantelzorg als zware belasting (zie ook paragraaf 1.2). Hier ligt een link met de eerste doelstelling, omdat het gevoel van overbelasting deels voorkomen danwel verminderd kan worden als mantelzorgers zich meer laten ondersteunen door anderen, bijvoorbeeld door informele zorgverleners die ook meegeteld worden bij indicator 2. Respijtzorgvoorzieningen, zoals logeerhuizen, zorghotels en dagopvang, kunnen hierin ook een oplossing zijn, maar vallen buiten dit beleid en worden opgepakt in het kader van de transitie Awbz/Wmo. Concreet willen we het volgende bereiken met meer aandacht voor mantelzorg en informele zorg:

Indicator 3: In 2016 geeft één op de acht Veldhovense mantelzorgers aan zwaar belast te zijn.

Toekomstbestendig

Met deze notitie is de gemeente Veldhoven met haar huidige maar ook met toekomstige partners¹⁰ klaar om de noodzakelijke transformatie, specifiek voor de beleidsonderwerpen mantelzorg en vrijwilligerswerk, richting en vorm te geven. In hoofdstuk 3 staat hoe –met welke activiteiten- we dit gaan doen.

Deze notitie heeft echter geen concrete houdbaarheid, omdat voor het transformatieproces geen goede inschatting van de doorlooptijd te maken is. Zoals gezegd zal dit jaren (decennia) duren. Indien nodig kan de focus voor informele inzet bijgesteld worden. In die zin hanteert de gemeente dezelfde aanpak als staatssecretaris Van Rijn met zijn dynamische toekomstagenda.

---

¹⁰ Dit kunnen ook gemeenten uit de regio Zuidoost-Brabant zijn.

3 Thema's via Samenspraak-methode

In het vorige hoofdstuk van deze uitwerkingsnotitie is aangegeven dat naast het behouden en versterken van het huidige niveau van informele inzet, meer aandacht nodig is voor mantelzorg en informele zorg. Daarom is met behulp van de samenspraak-methodiek met de klankbordgroep informele zorg deze notitie ontwikkeld waarvoor een kleinere werkgroep uit deze klankbordgroep voorbereidend werk heeft gedaan.

In de klankbordgroep zijn de volgende organisaties vertegenwoordigd: Steunpunt Mantelzorg Veldhoven (SWOVE), Vrijwilligersbureau Stimulans, Lumens In de buurt, Zelfhulpnetwerk Zuidoost-Brabant, RSZK, ZuidZorg, GGzE, Maxima Medisch Centrum, Severinus, MEE Zuidoost-Brabant, Wmo-raad, gemeente Veldhoven (afdeling Maatschappelijke en Stedelijke Ontwikkeling en afdeling Werk Inkomen Zorg).

Het lokale verenigingsleven

Bij de samenspraak is het lokale verenigingsleven niet betrokken geweest, omdat de focus uitgaat naar mantelzorg en informele zorg (zie paragraaf 1.4). Wanneer de focus in de toekomst meer verlegd moet worden naar het vrijwilligerswerk, dan wordt het verenigingsleven als vanzelfsprekend betrokken.

Verlengstuk van beleid

Een deel van de organisaties vertegenwoordigd in de klankbordgroep zijn behalve belangenbehartiger van inwoners die zich formeel inzetten, ook een verlengstuk van de gemeente Veldhoven. Zij hebben in meer of mindere mate een rol in de uitvoering van lokaal beleid. En meestal gaat dat samen met een belangrijke loketfunctie/toegang waar mantelzorgers en vrijwilligers (of de organisaties waar ze onder vallen) op terug kunnen vallen als zij ondersteuning nodig hebben of als ze dat wensen. Deze samenwerking tussen beleid en uitvoering ligt financieel vastgelegd in het jaarlijkse Welzijns Budget Plan (WBP) van de gemeente Veldhoven, en inhoudelijk in de budgetafspraken die voor drie jaar aangegaan worden.

3.1 Beleidsthema's

Uit de gehouden samenspraak is een aantal beleidsthema's naar voren gekomen voor informele inzet. Hieronder worden de thema's genoemd en gekoppeld aan de doelstellingen van het vorige hoofdstuk.

Thema's voor informele inzet

- 1 Aandacht voor en bewustwording over betekenis participatiesamenleving (doelstelling 1)
- 2 Erkenning en waardering voor informele inzet (doelstelling 2)
- 3 Begrenzen van informele inzet (doelstelling 2)
- 4 Voorkomen van overbelaste mantelzorgers en vrijwilligers (doelstelling 2)
- 5 Scholing en deskundigheidsbevordering voor inwoners die zich informeel inzetten (doelstelling 2)
- 6 Ondersteuning van besturen van lokale vrijwilligersorganisaties (doelstelling 1 en 2)

In bijlage 1 staan de thema's verder toegelicht.

3.2 Continue proces bij uitvoering en monitoring

Bij de uitvoering en monitoring van deze notitie zullen in ieder geval dezelfde externe organisaties en gemeentelijke afdelingen betrokken worden die aan het proces voor de beleidsontwikkeling deelgenomen hebben. Hiervoor zal slim gebruik worden gemaakt van platforms waarin de betrokkenen –in verschillende samenstellingen- vertegenwoordigd zijn. Op dit moment gaat het om onder andere overleggen in het kader van Veldhoven Vernieuwend Vitaal, Participatieplein, Veldhoven Veilig en ketenoverleg armoede.

4 Aanpak

We willen bereiken dat het huidige niveau van informele inzet behouden blijft en versterkt wordt. Daarnaast is meer aandacht nodig voor mantelzorg en informele zorg. Hoe –met welke activiteiten- we dat doen, komt in paragraaf 4.1 terug. De activiteiten zijn niet in een willekeurige volgorde opgenomen. De activiteiten 1 t/m 6 hangen nauw samen met de eerste doelstelling over kwantiteit. De activiteiten 7 t/m 10 horen meer bij de tweede doelstelling over kwaliteit. De activiteiten 11 t/m 14 dragen aan beide doelstellingen bij. In paragraaf 4.2 worden twee activiteiten naar voren gehaald die mogelijk anders georganiseerd kunnen worden. Dit hoofdstuk eindigt met paragraaf 4.3 waarin de activiteiten in een overzicht terug komen, zodat duidelijk is hoe de activiteiten in de tijd weggezet worden en hoeveel ze kosten. In deze paragraaf wordt ook kort stilgestaan bij de wijze waar en hoe over deze uitwerkingsnotitie verantwoording afgelegd zal worden.

4.1 Activiteiten

4.1.1 Doorgaan met De Kanteling

Wat: De gemeente en alle professionele maatschappelijke organisaties werken steeds meer vanuit De Kanteling: wat kunnen mensen (weer) zelf en wat kan hun sociale omgeving daarin (weer) betekenen? Gemeente Veldhoven gebruikt hiervoor de methode van het 'keukentafelgesprek', andere organisaties hanteren methodes als Sociale Netwerk Strategie en Familiezorg. Daar waar geen of heel weinig beroep gedaan kan worden op de eigen kracht van inwoners en hun sociaal netwerk, zijn collectieve en individuele voorzieningen een vangnet voor kwetsbare inwoners. In feite gaat het bij De Kanteling om de grenzen van wat mensen zelf kunnen of wat anderen in hun omgeving kunnen bijdragen. Deelname van mantelzorgers bij deze gesprekken is belangrijk vanwege twee redenen: mantelzorgers kunnen spreekbuis zijn voor de zorgvrager, die moeite heeft om zijn beperking en de daarmee samenhangende ondersteuningsbehoefte, uit te leggen. En om te voorkomen dat de mantelzorger op termijn zelf ook zorgvrager wordt.

Hoe: In het kader van De Kanteling wordt bespreekbaar gemaakt wat mensen zelf en hun sociale omgeving kunnen bijdragen aan het oplossen van problemen bij zelfstandig wonen en leven. Hierbij altijd rekening houdend met de grenzen van informele inzet (zelfzorg, burenhulp, mantelzorg en vrijwilligerswerk), om overbelasting te voorkomen.

Kosten: niet van toepassing (reguliere aanpak van de gemeente op verschillende terreinen zoals Wmo, CJG, WWB, en reguliere aanpak van professionele maatschappelijke organisaties)

Wie: De regie wordt gevoerd door de gemeente.

4.1.2 Continueren maatschappelijke stages?

Wat: Enige jaren geleden heeft de centrale overheid maatschappelijke stages verplicht gesteld voor leerlingen van het voortgezet onderwijs. Deze wettelijke verplichting bestaat niet meer, maar het lokaal continueren van maatschappelijke stages past bij het opbouwen van de participatiesamenleving.

Hoe: Onderzoek te doen naar het (financieel) continueren van het project maatschappelijke stages.

Kosten: Door het wegvallen van de wettelijke verplichting verstrekt de rijksoverheid geen bijdrage meer aan gemeenten. Tot en met 2014 ontving de gemeente Veldhoven jaarlijks €50.000. Dit budget werd overgeheveld naar Stimulans Vrijwilligersbureau voor het uitvoeren van de makelaarsfunctie tussen vraag (leerlingen) en aanbod (stageplekken).

Wie: Stimulans Vrijwilligersbureau in samenwerking met het Sondervick College. Daarnaast blijven Veldhovense maatschappelijke organisaties stagiaires tijdelijke werkplekken of opdrachten bieden. Organisaties die dat nog niet doen, kunnen daartoe zelf overgaan.

4.1.3 Ruimte voor vrijwilligerswerk en mantelzorg. Is er een rol voor het bedrijfsleven?

Mensen kunnen op verschillende manieren meedoen aan de samenleving. Met het verrichten van betaald werk is in het algemeen de meeste tijd en energie gemoeid. Daarnaast willen mensen vrijwilligerswerk doen of zijn zij genooddaakt om mantelzorg te leveren. Zolang de bedrijfsvoering daar maar niet onder leidt, zullen ongetwijfeld veel werkgevers hun werknemers daarvoor de ruimte geven. Daarmee is niet gezegd dat werk en informele inzet altijd goed te combineren is. Of en in hoeverre er op dit vlak belemmeringen zijn, is onbekend. De gemeente wil daar graag meer inzicht in krijgen door met lokale werkgevers in gesprek te gaan. Mochten er belemmeringen zijn, dan wil de gemeente onderzoeken of en hoe werkgevers gestimuleerd kunnen worden om randvoorwaarden te creëren zodat werk makkelijker gecombineerd kan worden met vrijwilligerswerk en mantelzorg. Dit kan opleveren:

- meer medewerkers die vrijwilligerswerk of mantelzorg doen;
- winst voor groepen in de samenleving die wel wat steun kunnen gebruiken.

Rol gemeente: In hoeverre er een (actieve) rol voor de gemeente is weggelegd is de vraag. In de kern raakt het vraagstuk immers aan het personeelsbeleid van bedrijven en betreft het dus een 'interne' zaak van bedrijven. De gemeente verwacht echter dat veel bedrijven nog aantrekkelijker worden wanneer hun personeelsbeleid 'vriendelijk' is voor vrijwilligerswerk en mantelzorg. Zo'n personeelsbeleid leidt immers tot meer tevreden werknemers en kan bovendien de arbeidsproductiviteit, inzetbaarheid en loyaliteit van die werknemers positief beïnvloeden. Voor veel werknemers zou het immers betekenen dat zij hun wensen/verplichtingen als vrijwilliger of mantelzorger beter kunnen vervullen. Bovendien kan het verzuim van werknemers erdoor verminderen (www.werkenmantelzorg.nl).

Hoe: In 2016 in gesprek gaan met een tiental lokale werkgevers. De bedoeling is om met hen te praten over de betekenis van de 'participatiesamenleving' en de rol van hun werknemers daarin. In de gesprekken zal onder meer aandacht zijn voor de websites Zorgsite, Zorgvoorelkaar, Buurtsite en Beursvloer.

Kosten: Eenmalig €5.000 voor opzetten campagne.

Wie: De gemeente voert de regie en laat de uitvoering over aan een nader te bepalen organisatie, die gespecialiseerd is in onder andere maatschappelijk betrokken ondernemen. Ook betrokken worden: Steunpunt Mantelzorg Veldhoven, Stimulans Vrijwilligersbureau en

Stichting Present. Laatstgenoemde stichting maakt deel uit van het 'Netwerk Intermediairs in Betrokken Ondernemen' dat op 1 januari 2014 is opgericht door MVO Nederland (MVO staat voor Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen). Dit is een netwerk van 'bruggenbouwers' die de samenwerking tot stand moeten brengen tussen bedrijfsleven en het maatschappelijk veld.

Als eerste ingang voor de boodschap richting het bedrijfsleven kan worden aangehaakt bij bestaande overlegstructuren met het lokale bedrijfsleven.

4.1.4 Jaarlijks organiseren van het landelijke NL Doet in Veldhoven

Wat: Met het jaarlijks organiseren van het landelijke NL Doet in Veldhoven wordt informele inzet centraal gesteld en wordt elke inwoner gestimuleerd om een dag(deel) de handen uit de mouwen te steken. Zonder de bijdrage van vrijwilligers kunnen sociaal-maatschappelijke initiatieven niet bestaan. NL Doet laat zien hoe belangrijk informele inzet voor de samenleving is. Daarnaast draagt NL Doet bij aan een goed imago van vrijwilligerswerk en laat zien hoe leuk vrijwilligerswerk kan zijn.

Hoe: NL Doet wordt lokaal actief gepromoot om zoveel mogelijk inwoners en bedrijven mee te laten doen tijdens NL Doet in maart.

Kosten: Jaarlijks €2.000 per editie van NL Doet.

Wie: De gemeente regisseert, Stimulans Vrijwilligersbureau voert uit in samenwerking met andere partijen.

4.1.5 Continueren van diverse collectieve verzekeringen zodat vrijwilligers en mantelzorgers automatisch verzekerd zijn

Wat: Om geen drempels voor informele inzet op te werpen, acht de gemeente het van belang om voor vrijwilligers en geregistreerde mantelzorgers een collectieve verzekering af te sluiten zodat ze automatisch verzekerd zijn als ze actief zijn in en voor de Veldhovense samenleving. Het gaat om drie soorten verzekeringen: (bestuurlijke) aansprakelijkheidsverzekering, ongevallenverzekering en collectantenverzekering.

Kosten: Jaarlijks €10.000.

4.1.6 Behouden lokale subsidieregeling onkostenvergoeding zorgvrijwilligers

Wat: In de zorg- en welzijnsector kunnen vrijwilligersorganisaties op grond van de 'deelverordening Vrijwilligers' in aanmerking komen voor subsidie voor het vergoeden van onkosten die vrijwilligers maken.

Hoe: Bij organisaties die in aanmerking komen voor de regeling zijn vrijwilligers actief die direct werkzaam zijn met personen (zieken, gehandicapten, bejaarden of ander hulpbehoevenden) die voor hun persoonlijk welzijn afhankelijk zijn van derden (psychisch,

medisch of sociaal). Met behulp van subsidie kunnen vrijwilligersorganisaties de onkosten die hun zorgvrijwilligers maken, vergoeden.

Kosten: Jaarlijks €11.000.

Wie: De gemeente past de subsidieregeling toe op aanvragen die binnen komen en passend zijn binnen de 'deelverordening Vrijwilligers'.

4.1.7 Erkennen van eerder verworven competenties

Wat: Vrijwilligers en mantelzorgers kunnen zich met informele inzet persoonlijk ontwikkelen, om nu of later de stap naar betaald werk te zetten, om een opleiding te gaan volgen of zich verder te ontwikkelen binnen informele inzet. Met het inrichten van een procedure wordt de EVC-methodiek (eerder verworven competenties) geborgd zodat vastgesteld kan worden dat iemand over bepaalde ervaring beschikt en dat erkend wordt dat door die ervaring bepaalde competenties aanwezig zijn (softskills).

Hoe: Een beperkt aantal mensen opleiden in de methodiek van de EVC-procedure, zodat zij andere mensen kunnen doortrainen in deze methodiek. Vervolgens deze methodiek implementeren bij vrijwilligersorganisaties en bij maatschappelijke instellingen, en vrijwilligers en mantelzorgers erop wijzen dat hun informele inzet volgens de methode van EVC erkend kan worden en gebruikt kan worden bij de verdere persoonlijke ontwikkeling in informele inzet, opleiding of werk.

Kosten: Eenmalig €12.350.

Wie: Stimulans Vrijwilligersbureau en Steunpunt Mantelzorg Veldhoven

4.1.8 Aanbieden van een gevarieerd aanbod van cursussen voor alle vrijwilligers en mantelzorgers die zich in Veldhoven informeel inzetten

Wat: Het is van belang om mantelzorgers en vrijwilligers die zich inzetten voor verenigingen, maatschappelijke organisaties en kwetsbare inwoners in Veldhoven, een gevarieerd aanbod van cursussen aan te bieden. Een academie is de vorm waarin dit aanbod gegoten kan worden. Niet alleen vanuit kosten oogpunt, maar ook om kruisbestuiving tussen groepen van mensen die zich informeel inzetten, te stimuleren. Uitgangspunt is dat deelnemers voor het volgen van cursussen een laagdrempelige eigen bijdrage betalen (of collectief te betalen door de organisatie waarop ze kunnen terugvallen).

Hoe: Opzetten van een academie voor scholing en deskundigheidsbevordering van mantelzorgers en vrijwilligers. Vanaf 2015 kunnen de eerste cursussen gevolgd worden.

Kosten: Eenmalig €19.000.

Wie: Voor het opzetten van de academie en de uitvoering van het cursusaanbod is Stimulans in samenwerking met vrijwilligersorganisaties en andere maatschappelijke instellingen (zoals de Parasol, de Nieuwe Band, het Stercollege, Seniorweb en MEE Zuidoost-Brabant) aan zet. Het is verder aan de gemeente om te kijken waar mogelijkheden liggen om het opzetten van een academie (sub)regionaal op te pakken.

4.1.9 Behouden lokale subsidieregeling voor jubilea vrijwilligersorganisaties

Wat: In de zorg- en welzijnsector kunnen vrijwilligersorganisaties op grond van de 'deelverordening Vrijwilligers' in aanmerking komen voor subsidie voor een jubileumbijdrage.

Hoe: Bij organisaties die in aanmerking komen voor de regeling voor een jubileumbijdrage voor vrijwilligersorganisaties, moet een vrijwilligersorganisatie geen betaalde krachten in dienst hebben, activiteiten verrichten die naar het oordeel van het college een zinvolle bijdrage leveren aan de ontwikkeling van de Veldhovense gemeenschap, aantonen dat de jubileumviering waarvoor subsidie wordt gevraagd gepaard gaat met bijzondere activiteiten en aantonen dat de vrijwilligersorganisatie ook zelf gelden voor de jubileumactiviteiten inbrengt.

Kosten: Jaarlijks €2.000.

Wie: De gemeente past de subsidieregeling toe op aanvragen die binnen komen en passend zijn binnen de 'deelverordening Vrijwilligers'.

4.1.10 Maken van een 'menukaart' die kan worden aangeboden aan alle Veldhovense sport-, jeugd- en culturele verenigingen

Wat: De 'menukaart' voor sport-, jeugd- en culturele verenigingen maakt duidelijk wat Veldhoven te bieden heeft. Voorbeelden van gegevens die in de menukaart terug kunnen komen: Verklaring Omtrent Gedrag, informatie Centrum Jeugd en Gezin, aanbod cursussen De Parasol, Beursvloer, Zorgsite, Zorgvoorelkaar en Buurtsite.

Hoe: In gesprek te gaan met Veldhovense sport-, jeugd- en culturele verenigingen om de 'menukaart' aan te bieden. Verenigingen worden dan gevoed met datgene wat er in Veldhoven is en waar zij gebruik van kunnen maken of voor ondersteuning op terug kunnen vallen (of hun leden). Daarnaast wordt in deze gesprekken ook gekeken naar de behoefte van verenigingen waar zij verder over geïnformeerd willen worden.

Kosten: Niet van toepassing (budget via bestaande uren van professionele welzijnsorganisaties).

Wie: Professionele welzijnsorganisaties.

4.1.11 Digitale ondersteuningsmogelijkheden Zorgsite, Zorgvoorelkaar en Buurtsite

Wat: Om de participatiesamenleving op te bouwen heeft de gemeente gekozen voor het faciliteren van innovatieve ondersteuningsmogelijkheden bij mantelzorg en vrijwilligerswerk. Het gaat hier om de websites zorgsite, zorgvoorelkaar en buurtsite. Deze ondersteuningsmogelijkheden toppen de draaglast af ten gunste van langer volhouden (draagkracht) en overbelasting te voorkomen. De websites zijn aanvullend ten opzichte van bestaande steunpunten zoals Steunpunt Mantelzorg Veldhoven en Stimulans Vrijwilligersbureau van waaruit professionele ondersteuning wordt geboden aan informele inzet. Ingezet wordt op het vergroten van de bekendheid en de mogelijkheden van de sites

bij inwoners en professionals . Daarnaast wil de gemeente op termijn haar aanjaagfunctie loslaten en stimuleren dat er andere constructies ontstaan voor de doorontwikkeling en het eigenaarschap van de sites.

Hoe: De drie websites zijn sinds 2012 gefaseerd uitgerold. Als regisseur faciliteert de gemeente professionals van maatschappelijke instellingen (welzijn en zorg) en bestuurders van vrijwilligersorganisaties om hun ambassadeursrol op te pakken richting inwoners.

Kosten: €30.000 per jaar (abonnementskosten voor websites en communicatiebudget).

Globale specificatie:

- €10.000 per jaar voor zorgsite
- €17.000 per jaar voor zorgvoorelkaar
- €1.000 per jaar voor buurtsite
- €2.500 per jaar voor communicatieactiviteiten

Wie: De gemeente regisseert vanuit het project Veldhoven Vernieuwend Vitaal en stimuleert de ambassadeursrol van professionals van maatschappelijke instellingen (welzijn en zorg) en van bestuurders van vrijwilligersorganisaties/verenigingen richting eindgebruikers van de websites. Daarnaast is het een taak van de gemeente om een communicatieplan op te stellen met uit te voeren acties om meer bekendheid te geven aan de websites. Het beheer van de sites ligt bij het vrijwilligersbureau.

4.1.12 Jaarlijks organiseren van het evenement Beursvloer

Wat: Tijdens het evenement Beursvloer dat één keer per jaar wordt georganiseerd, vindt ontmoeting plaats tussen verenigingen, maatschappelijke organisaties en bedrijfsleven. Tijdens de Beursvloer worden vraag en aanbod met elkaar gematcht op basis van gesloten beurzen.

Hoe: Toewerken naar het jaarlijks verlagen van de organisatiekosten van het evenement met 25% ten opzichte van het budget 2013, terwijl de maatschappelijke waarde van het evenement in combinatie met de matches die gemaakt worden, op peil blijven ten opzichte van de eerste Beursvloer-editie in 2012. De opbrengst van de Beursvloer in 2012 en 2013 bedroeg ruim €100.000 en ruim 100 matches. Daarnaast ligt er een uitdaging om het bedrijfsleven en de (sport)verenigingen nog meer bij de Beursvloer te betrekken.

Kosten: Het organiseren van de Beursvloer als evenement kost jaarlijks €8.000 (peiljaar 2013). Het beheren en hosten van de Beursvloer-website kost jaarlijks €100.

Wie: De gemeente regisseert, Stimulans Vrijwilligersbureau voert uit in samenwerking met andere partijen (onder andere de werkgroep Beursvloer).

4.1.13 Vrijwilligersorganisaties worden gestimuleerd om verbindingen te leggen met maatschappelijke partners in de buurt, gericht te zijn op (bestuurlijke) samenwerking en het delen van kennis en kunde

Wat: Maatschappelijke organisaties (welzijn en zorg) en vrijwilligersorganisaties gaan samen kijken waar mogelijkheden voor externe oriëntatie en samenwerking liggen. De schaal van heel Veldhoven ligt voor de hand, maar een gebiedsgerichte insteek zou hierbij de voorkeur hebben. Professionele organisaties zijn gesprekspartner/klankbord voor vrijwilligersorganisaties, en daarnaast hebben zij een verbindende rol om vrijwilligersorganisaties en maatschappelijke partners bij elkaar te brengen.

Hoe: Tijdens netwerkbijeenkomsten in gesprek te gaan om te kijken waar mogelijkheden voor externe oriëntatie en (vergaande) samenwerking liggen.

Kosten: Budget via bestaande uren van professionele welzijnsorganisaties. €6.000 voor het organiseren van netwerkbijeenkomsten.

Wie: Vanuit het project Veldhoven Vernieuwend Vitaal (themagroep: Verbinden 0-1-2 lijn) voert de gemeente de regio.

4.2 Anders organiseren

In deze paragraaf komen twee activiteiten terug, die ook aan de doelstellingen van hoofdstuk 2 gekoppeld kunnen worden. De eerste activiteit heeft te maken met het gebruik van een eigen motorvoertuig bij informele inzet, en hangt samen met de kwantitatieve doelstelling van dit beleid. De tweede activiteit heeft een link met de kwalitatieve doelstelling, en gaat over de jaarlijkse vrijwilligersavonden (inclusief vrijwilligersprijs) en de jaarlijkse mantelzorgweek.

4.2.1 Compensatie schade gebruik eigen motorvoertuigen

Inwoners die een eigen motorvoertuig gebruiken tijdens vrijwilligerswerk voor een vereniging of een maatschappelijke organisatie, of tijdens het geven van mantelzorg, lopen het risico dat hun voertuig materiële schade kan oplopen. De gemeente Veldhoven heeft per 1 januari 2013 een uitgebreide verzekeringspolis voor geregistreerde vrijwilligers én mantelzorgers afgesloten. Deze activiteit hangt samen met de activiteit van paragraaf 4.1.5. Daar waar voorheen materiele schade aan motorvoertuigen met subsidie werd gecompenseerd, zit dit nu opgenomen in de collectieve verzekering die de gemeente heeft afgesloten voor mantelzorgers en vrijwilligers.

4.2.2 Vrijwilligersavonden, vrijwilligersprijs en mantelzorgweek

Vanaf 2015 worden gemeenten verantwoordelijk om mantelzorg te erkennen en te waarderen. Het Rijk laat deze verantwoordelijkheid los. In dit kader heeft Veldhoven al de jaarlijkse vrijwilligersavonden, waarop ook de vrijwilligersprijs wordt uitgereikt, en de jaarlijkse mantelzorgweek. Alle lokale vormen van waardering voor het vele werk dat door vrijwilligers en mantelzorgers wordt gedaan. Maar of deze waardering nog steeds de juiste

vorm is, is de vraag. Daarom moeten deze activiteiten tegen het licht gehouden worden, met daaraan tevens de vraag gekoppeld of andere manieren een beter alternatief kunnen zijn. En waar hebben mantelzorgers en vrijwilligers zelf behoefte aan? Wat verwachten en willen zij?

Hoe: De gemeente neemt een regierol aan ten aanzien van het zoeken naar nieuwe of andere vormen om inwoners die zich informeel inzetten, te erkennen en te waarderen. In samenspraak zal een gezamenlijk plan opgesteld worden. Dit heeft mogelijk consequenties voor de jaarlijkse vrijwilligersavonden, de vrijwilligersprijs, de mantelzorgweek en de eindejaarsbijeenkomst voor vrijwilligers betrokken bij wijkplatforms, buurtpreventieteams en wijk-/ontmoetingscentra.

Kosten: Indien hiervoor kosten gemaakt moeten worden (of voor het onderzoek en/of voor de uitvoering van een alternatief), dan kan gebruik gemaakt worden van het jaarlijkse budget van €6.750 voor de vrijwilligersavonden en het budget voor de mantelzorgweek.

Wie: De regie wordt gevoerd door de gemeente. SWOVE en Stimulans zullen in ieder geval betrokken worden.

4.3 Planning en financieel overzicht

Bedoeling van dit overzicht is vooral te laten zien hoeveel budget benodigd is en wanneer dit budget wordt.

Financiële toelichting

Onderstaande benodigde financiële middelen zitten verwerkt in de meerjarenbegroting van de gemeente Veldhoven. Voor de uitvoering van dit beleid zijn dus geen extra middelen nodig.

Activiteiten	Budget -structureel (s) -incidenteel (i)	Wanneer	Uitvoerende partners
1 De Kanteling	Niet van toepassing (eigen uren)	Is al reguliere werkwijze	Gemeente (Wmo, WWB)
2 Maatschappelijke stages	Nader te bepalen	1 ^e helft 2014 heroverweging stages Evt. aanpassen budgetafpraak Stimulans	Stimulans Sondervick College
3 Betrekken bedrijfsleven	€5.000 (i) voor campagne	Opzetten campagne: 2015 Uitvoeren campagne: 2016	Gemeente met nog nader te bepalen partner(s); in ieder geval SWOVE, Stimulans en lokaal bedrijfsleven

4 NL Doet	€2.000 (s) per lokale editie NL Doet	Jaarlijks, in maart, weer voor het eerst in 2015	Gemeente Stimulans
5 Collectieve verzekeringen voor mantelzorgers en vrijwilligers	€10.000 (s), per verzekeringsjaar (12 maanden)	Is al reguliere werkwijze; jaarlijks bekijken wat de dekking van de polis is en wat de kosten zijn	Gemeente
6 Onkostenvergoeding zorgvrijwilligers	€11.000 per jaar (s)	Niet van toepassing (deelverordening vrijwilligers is klaar en kan gebruikt worden om aanvragen te behandelen)	Gemeente
7 Eerder verworven competenties	€12.350 (i)	1 ^e helft 2014: opzetten 2 ^e helft 2014: implementeren	Gemeente Stimulans Steunpunt Mantelzorg
8 Cursusaanbod voor vrijwilligers en mantelzorgers	€19.000 (i) voor opzetten vrijwilligersacademie	2014: opzetten 2015: implementeren	Gemeente Stimulans Andere educatieve partners zoals De Parasol, De Nieuwe Band, Stercollege, Seniorweb, MEE Zuidoost-Brabant
9 Subsidie voor jubilea vrijwilligersorganisaties	€2.000 per jaar (s)	Niet van toepassing (deelverordening vrijwilligers is klaar en kan gebruikt worden om aanvragen te behandelen)	Gemeente
10 Menukaart voor sport-, jeugd- en culturele verenigingen	Niet van toepassing (eigen uren)	2014	Professionele welzijnsorganisaties
11 Zorgsite, Zorgvoorelkaar, Buurtsite	€30.000 (s) per jaar	Is al reguliere werkwijze	Gemeente, Stimulans Steunpunt Mantelzorg Andere partners (vrijwilligersorganisaties en professionele organisaties) Simac ShareCare

12 Evenement Beursvloer	€8.000 (s) per editie €100 (s) voor website	Jaarlijks, in november, derde editie in 2014	Werkgroep Beursvloer w.o. gemeente en Stimulans
13 Vrijwilligersorganisaties, gerichtheid op buurt, (bestuurlijke) samenwerking en delen kennis en kunde	Niet van toepassing (eigen uren) €6.000 (i) voor netwerkbijeenkomsten	Moet reguliere werkwijze worden	Gemeente Convenantpartners Veldhoven Vernieuwend Vitaal
14 Compensatie schade gebruik eigen motorvoertuigen	€1.000 (s) (te gebruiken voor andere activiteiten informele inzet)	Aanpassen deelverordening vrijwilligers 1 ^e helft 2014	Gemeente
15 Vrijwilligersavonden, vrijwilligersprijs, mantelzorgweek	Het onderzoek zelf kost niks (eigen uren), maar voor het eventueel uitvoeren van het alternatief kan het budget van de vrijwilligersavonden aangewend worden (€6.750 per jaar, per editie, incl kosten voor vrijwilligersprijs) en budget mantelzorgweek (s)	Onderzoek vindt plaats in 2e helft 2014	Gemeente ism meerdere partners (breed)
<p>Totaal: € 113.200</p> <p>-Structureel: € 70.850</p> <p>-Incidenteel: € 42.350</p>			

Verantwoording

Om het maatschappelijk effect van de activiteiten te verantwoorden, zal gebruik worden gemaakt van de Wijkatlas en/of van monitoringsinstrumenten van derden. Referentiekader hiervoor zijn de indicatoren van hoofdstuk 2. De verantwoording vindt plaats in de reguliere Planning & Control-cyclus van de gemeente Veldhoven.

Bijlage 1

Thema's voor informele inzet

1 Aandacht voor en bewustwording over betekenis participatiesamenleving

In de participatiesamenleving moeten Veldhovense inwoners hun behoefte aan hulp en ondersteuning in eerste instantie zelf gaan organiseren. Het leren omgaan met het overbruggen van vraagverlegenheid en aanbodverlegenheid is voor sommige inwoners een probleem. Het moet een uitdaging zijn om mensen te overtuigen dat hulp aan anderen vragen, geen schande is en dat anderen het recht hebben om hulp aan anderen te verlenen. Inwoners moeten dus zelf onderzoeken of mensen uit hun eigen sociale omgeving iets kunnen betekenen in het organiseren van hun leven. Dit is ook van toepassing in het vinden van vrijwilligers voor het lokale verenigingsleven. Verenigingen zijn in eerste instantie zelf verantwoordelijk voor het vinden van vrijwilligers, die op incidentele of structurele basis bij de vereniging betrokken zijn. En andersom ook: wat kan ik bijdragen aan het leven van een ander, of aan het lokale verenigingsleven of bij een maatschappelijke instelling?

Daarom is het belangrijk om lokaal aandacht te schenken aan de terugtrekkende lokale overheid, zodat inwoners zich bewust worden van het beroep dat gedaan wordt op hun bijdrage voor anderen die hulp nodig hebben, of voor het voortbestaan van het lokale verenigingsleven. In het verlengde hiervan zullen ook werkgevers en ondernemers¹¹ met dit onderwerp te maken krijgen. De vraag is of dit onderwerp op hun agenda staat in het kader van maatschappelijk verantwoord ondernemen.

Daarnaast vindt een deel van de jongeren en jonge gezinnen¹² het niet gemakkelijk en logisch om tijd vrij te maken voor vrijwilligerswerk en mantelzorg. Daar moet op ingezet worden waarbij het niet gaat om de vraag óf zij kunnen bijdragen, maar gaat het veel meer om de vraag wat ze nodig hebben om zich informeel in te zetten in en voor de Veldhovense samenleving. Dit kan de moeilijkheid overbruggen om jongere generaties te interesseren en te betrekken bij vrijwilligerswerk, zodat dit ook ten goede komt aan het imago van informele inzet. Het kost niet alleen tijd en energie, informele inzet levert inwoners ook iets op. Zo kan het doen van vrijwilligerswerk nieuwe contacten opleveren, maar ook waardering en kennis van zaken.

---

¹¹ Door de vergrijzing en de vermaatschappelijking van de zorg hebben steeds meer werknemers te maken met mantelzorg. Vele werkende mantelzorgers voelen zich overbelast en (overwegen te) stoppen met werken. Het is dus van belang om meer faciliteiten te creëren voor deze taakcombinatie en het onderwerp meer bespreekbaar te maken. Er is winst te behalen voor werknemer en werkgever. Een mantelzorgvriendelijk personeelsbeleid zorgt voor een positieve bijdrage aan goed en aantrekkelijk werkgeverschap en medewerkertevredenheid. Dit heeft effect op productiviteit, inzetbaarheid en loyaliteit. Voor werkende mantelzorgers is werk waardevol vanwege het inkomen en als afleiding van de zorgsituatie (bron: www.werkenmantelzorg.nl).

¹² Mensen die zorgen voor zowel opgroeiende kinderen als hun ouder wordende (schoon)ouders. Vaak combineren ze deze zorgtaken met een betaalde (deeltijd)baan. Deze generatie wordt ook wel sandwichgeneratie genoemd.

2 Erkenning en waardering voor informele inzet

Vrijwilligers en mantelzorgers zijn onmisbaar kapitaal in de participatiesamenleving. Alles begint –daar zijn de studies het over eens– met erkenning van en waardering voor hun onbaatzuchtige en vaak intensieve inzet voor anderen. Daarom is het belangrijk dat vrijwilligers en mantelzorgers dit als zodanig ervaren. Ook vanuit preventief oogpunt is dit belangrijk om te doen. Vrijwilligers en mantelzorgers zullen het beter en langer volhouden als ze gezien en gewaardeerd worden. De jaarlijkse Koninklijke lintjesregen geeft hier handen en voeten aan, evenals een nieuwe vorm die hierin opgezet gaat worden, namelijk een lintjesregen voor jongeren en kinderen die zich onbaatzuchtig inzetten voor de samenleving.

Informele inzet is de ene kant van het spectrum; inwoners bieden zich aan om zich onbetaald in te zetten. Er is ook nog een vraagkant, de hulpvragers. Het zich informeel laten ondersteunen is in de participatiesamenleving de gangbare norm. In de ontwikkeling daar naartoe zou de groep die zich informeel laat ondersteunen, ook waardering moeten krijgen voor de manier waarop zij bereid zijn en in staat zijn om mensen persoonlijk te betrekken bij hun hulp- en ondersteuningsbehoefte. Vaak heeft deze groep een uitgebreid zorgnetwerk om zich heen verzameld. Hierdoor wordt de inzet van duurdere vormen van professionele zorg voorkomen. Bij informele inzet is de relatie en het contact tussen hulpontvanger en professionele hulpverlener bovendien anders dan tussen hulpontvanger en zijn/haar informele zorgverlener (persoonlijker, flexibeler, meer tijd en breder).

Erkennen en waarderen zit hem steeds minder in het individueel (financieel) waarderen van de informele inzet zelf, want de participatiesamenleving gaat iedereen aan. Erkennen en waarderen van informele inzet zou veel meer moeten gaan over het verlagen van drempels om dit te gaan doen, of te blijven doen. In dit kader wordt het vergoeden van onkosten van zorgvrijwilligers belangrijk gevonden, evenals het geven van een subsidiebedrag voor vrijwilligersorganisaties die hun bestaansjubileum willen vieren. Maar er zal ook gezocht moeten worden naar nieuwe vormen om informele inzet in Veldhoven te erkennen en te waarderen.

3 Begrenzen van informele inzet

De bijdrage vanuit informele inzet krijgt een steeds zwaarder accent bij een terugtrekkende overheid. Mensen vervullen verschillende rollen in de participatiesamenleving, waardoor de accenten op deze verschillende rollen anders zullen komen te liggen. Deze rollen houden ook verband met de levensfase waarin mensen zitten. Bij de participatiesamenleving zullen deze rollen onderling maar ook met rollen van anderen nauwer op elkaar afgestemd worden binnen elke individuele situatie (maatwerk). Hulpvrager, mantelzorger, vrijwilliger en professionele hulpverlener leveren ieder hun aandeel in een bepaalde situatie of samenwerking.

Naarmate deze rollen steeds meer op elkaar afgestemd moeten worden tussen verschillende betrokkenen, dienen zich vragen over de spelregels aan. Welke handelingen moeten door een professional gedaan worden? Wat mag een vrijwilliger doen? Wetgeving staat informele inzet nauwelijks in de weg. Meestal heeft het te maken met andere bezwaren zoals angst bij de organisatie, onzekerheid bij professionals, weerstand bij mantelzorgers en (potentiële) vrijwilligers.

Richtinggevend in het samenspel tussen informele inzet en professionele aanbod zou kunnen zijn:

- Wat iemand wel kan. En niet of iemand ervoor wordt betaald. Taakafbakening en grenzen vormen niet de insteek van informele inzet. Het gaat om het verkennen wat een vrijwilliger of een mantelzorger wil en (nog) kan en hoe dat te realiseren is.
- Iemand met een hulpvraag vraagt niet alleen, maar kan zich ondanks zijn/haar beperking toch op een bepaalde manier blijven inzetten als mantelzorger of als vrijwilliger (bijdragen naar vermogen).
- Vrijwilligers goed voorbereiden en goed toerusten. De angst om als vrijwilliger overvraagd te worden of een vorm van bindingsangst (verplichtingsangst) moet weggenomen worden door de vrijwilliger een 'job op maat' aan te bieden. Niet meer vragen dan de vrijwilliger kan en wil.
- Goede communicatie en afstemming is essentieel.
- Voor inwoners die zich informeel inzetten, is het belangrijk dat ze erkenning krijgen voor de verschillende rollen die ze vervullen (bijvoorbeeld van partner, hulpvrager, expert).
- Echt samenspel tussen informele inzet en professioneel aanbod biedt ruimte om grenzen te verleggen als de kwetsbare hulpvrager en zijn/haar (kwetsbare) sociale netwerk dat vraagt of (tijdelijk) nodig heeft.

4 Professionele ondersteuning van informele inzet

Iedereen die zich informeel inzet, moet kunnen rekenen op professionele ondersteuning wanneer die nodig is. Naast erkenning en waardering is ondersteuning een grote stimulans om als vrijwilliger of mantelzorger door te gaan met het betrokken zijn bij de lokale participatiesamenleving.

5 Voorkomen van overbelaste mantelzorgers en vrijwilligers

Dit thema hangt samen met thema 3.3 (begrenzen informele inzet). Zeker bij intensieve en langdurige mantelzorg is respijtzorg van belangrijke maatschappelijke en economische waarde. Respijtzorg biedt mogelijkheden voor mantelzorgers om hun draaglast en draagkracht in balans te houden en daarmee overbelasting te voorkomen. De economische waarde van respijtzorg houdt verband met het uitstellen van intramurale (lees: duurdere) zorg waar geen sprake meer is van zelfstandig wonen.

Het is algemeen bekend dat mantelzorgers niet snel zeggen of laten merken dat ze overbelast zijn. Daarom is het belangrijk om mogelijke overbelasting tijdig te signaleren en bespreekbaar te maken. Professionals hebben hier een belangrijke preventieve taak in. Uit gesprekken met de mantelzorger zal blijken waar de noden en wensen zitten, en welke vorm van respijtzorg daar het beste bij past (individueel maatwerk). In deze gesprekken komen ook de mogelijkheden terug die de (aanvullende) zorgverzekering mogelijk kan bieden; respijtzorg kan namelijk geheel of gedeeltelijk vergoed worden door de zorgverzekeraar.

Zorginstellingen kunnen hun steentje bijdragen door kennis, personeel en faciliteiten voor respijtzorg beschikbaar te stellen. Dit wordt in Veldhoven al in de praktijk gebracht bij onder andere 'Samen de dag door'; laagdrempelige dagopvang voor kwetsbare inwoners,

uitgevoerd door opgeleide zorgvrijwilligers die in geval van calamiteiten kunnen terugvallen op professionele zorgverleners.

Hierboven gaat het vooral om overbelasting die op de loer ligt bij mantelzorg, maar tegenwoordig is dit ook een fenomeen dat zich bij vrijwilligers voor kan doen. Uit onderzoek¹³ blijkt dat vrijwilligers gemiddeld genomen gelukkiger zijn dan zij die geen vrijwilligerswerk doen. Dat geluk neemt overigens weer af als het teveel wordt. Een gemiddelde van 5 tot 6 uur per week heeft het grootste effect op het geluksgevoel. Beleidsmatig gaat het er voor Veldhoven om dat ervoor gezorgd wordt dat de huidige vrijwilligers het vol kunnen houden (zowel qua hoeveelheid 'werk' als ze betrokken te houden voor het 'werk'). Met de toename van het noodzakelijke aantal vrijwilligersuren, moet ook het aantal vrijwilligers toenemen.

6 Scholing en deskundigheidsbevordering voor inwoners die zich informeel inzetten

Het transformatieproces om te komen tot de participatiesamenleving waarbij professionals informele netwerken ondersteunen (in plaats van overnemen), is een groeiproces voor alle betrokkenen, dus voor hulpvragers, vrijwilligers, mantelzorgers en professionals. Dit geldt niet alleen voor ieders individuele rol, maar ook voor het aanpassen van de visie en werkwijze van vrijwilligers- en maatschappelijke organisaties als geheel. In het kader van de nieuwe Zorgverzekeringswet per 2015 krijgen zorgaanbieders een wettelijke verantwoordelijkheid om mantelzorgers en (zorg)vrijwilligers te scholen.

Scholing door professionals, die gezamenlijk opgezet wordt met vrijwilligers, ligt voor de hand. Professionele medewerkers van maatschappelijke organisaties kunnen vrijwilligers en mantelzorgers deskundigheid bijbrengen. Voordeel van groepsgerichte scholing is dat er een gesprek kan ontstaan tussen aanbieders van professionele en informele ondersteuning. Hierdoor kan wederzijds van elkaar geleerd worden, wordt duidelijker waar professionele en informele ondersteuning aanvullend op elkaar kunnen zijn en waar sprake kan zijn van professioneel loslaten en overdragen aan informele inzet. Een ander aspect van scholing is dat diverse vormen van informele inzet (bijvoorbeeld voor specifieke doelgroepen) elkaar tijdens scholing kunnen vinden en versterken in een gezamenlijk aanbod richting kwetsbare inwoners.

Blijvende begeleiding en coaching van vrijwilligers en mantelzorgers is aan te bevelen. Hun band met de organisatie waar ze voor werken of waar ze op terug kunnen vallen wordt sterker en ze leren zich te ontwikkelen in hun informele taken. Bovendien kan vanuit begeleiding en coaching goed zicht gehouden worden op de relatie tussen vrijwilligers en mantelzorgers aan de ene kant en vrijwilligersorganisaties en individuele hulpvragers aan de andere kant, om tijdig knelpunten te signaleren. Dit komt de kwaliteit van informele inzet ten goede, ter voorkoming van overbelasting en zodat vrijwilligers en mantelzorgers hun informele inzet langer volhouden.

Scholing en deskundigheidsbevordering kan ook een haakje zijn voor professionele en vrijwilligersorganisaties om met elkaar af te stemmen welke vrijwilliger op welke plek, wanneer een vrijwilliger aangeeft op zoek te zijn naar een nieuw perspectief in zijn/haar maatschappelijke bijdrage voor de Veldhovense samenleving.

---

¹³ Sociaal en Cultureel Planbureau, 'Informele zorg in Nederland'.

7 Ondersteuning van besturen van lokale vrijwilligersorganisaties

Veldhoven heeft een rijk vrijwilligersleven. Veel vrijwilligersactiviteiten worden aangestuurd door een bestuur dat ook weer uit vrijwilligers bestaat. Het profiel van vrijwilligers verandert. Vroeger was een vrijwilliger heel lang actief bij één vereniging of maatschappelijke organisatie. Nu zetten vrijwilligers zich veel meer in voor korte of lange projecten met een begin en een eind. Vaak doet de zogenaamde zappende vrijwilliger (of fliitsvrijwilliger) korte klussen niet bij één vereniging, maar bij meerdere verenigingen die een beroep doet op vrijwilligers en waar vrijwilligers zich thuis voelen. Vrijwilligers willen zich zeker wel committeren, niet zozeer aan de vereniging zelf maar ze committeren zich eerst en vooral aan een opdracht met een kop en een staart. De 'nieuwe' vrijwilliger is op zoek naar leuke klussen en het moet hem/haar persoonlijk ook iets opleveren, bijvoorbeeld verbreding van het eigen netwerk, persoonlijke ontwikkeling of waardering.

Bestuurstaken op vrijwillige basis vraagt van bestuurders een structurele verantwoordelijkheid en betrokkenheid. Dat gaat van vergaderen tot meewerkend bestuurslid bij activiteiten, en netwerken/samenwerken met andere organisaties. Vanwege het structurele karakter van dit soort vrijwilligerswerk, vinden steeds meer mensen het lastig om zich hieraan te verbinden. Gevolg is dat bestuursorganen zich geconfronteerd zien met gaten in haar bestuurssamenstelling. Uit de praktijk blijkt dat het onder andere moeilijk is om voorzitters, secretarissen en penningmeesters te vinden voor vacante functies.

Opvallend is dat bovenstaande (zappende vrijwilligers en onvolledige bestuurssamenstelling) in mindere mate voorkomt bij de lokale sportverenigingen. Hier is de betrokkenheid van bestuurders en vrijwilligers over het algemeen groot en langdurig.

Naast het risico van kleine, onvolledige besturen speelt ook de leeftijd een rol. Bestuurders worden steeds ouder en worden niet opgevolgd door een volgende (jongere) generatie met nieuwe, frisse ideeën. Bestuurlijke ondersteuning is randvoorwaardelijk voor inwoners die zich in georganiseerd verband als vrijwilliger willen inzetten. Vrijwilligers moeten op een bestuur kunnen terugvallen. Andersom hebben besturen vrijwilligers nodig om hun maatschappelijke visie en activiteiten te kunnen uitvoeren.

Over het algemeen zijn vrijwilligersorganisaties intern gericht, hebben ruimte in eigendom of huren ruimte, en hebben weinig connecties met andere organisaties. Van belang is om mogelijkheden te onderzoeken om ruimtes te delen, samenwerking op te zoeken en ondersteuning van welzijnsprofessionals te vragen. Dit heeft als beoogde situatie dat vrijwilligersorganisaties verbindingen met partners in de buurt leggen, gericht zijn op samenwerking, kennis delen en uitwisseling tot stand brengen.

In randvoorwaardelijke zin neemt de gemeente de kosten van enkele collectieve verzekeringen voor vrijwilligersorganisaties op zich. Voor mensen die zich informeel willen inzetten, een geruststellende gedachte dat enkele risico's die zich voor zouden kunnen met het uitoefenen van vrijwilligerswerk en mantelzorg, afgedekt zijn. Dit maakt de drempel lager voor inwoners om zich informeel in te zetten voor anderen, bij verenigingen of bij maatschappelijke organisaties.

Bovenstaande aspecten van en faciliteiten voor vrijwilligerswerk kunnen meegenomen worden bij de ontwikkeling van een breed cursusaanbod.

Iedereen heeft wat te geven en kan bijdragen aan de samenleving. Iedereen moet ook kunnen terugvallen op de samenleving. In de participatiesamenleving gaat het om wederkerigheid. 'Vraag niet alleen wat de samenleving voor jou kan doen, maar ook wat jij voor de samenleving kunt doen'.